

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1995 m. vasario mėn. 25 d. / February 25, 1995

Nr. 39(8)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tarp Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios

Vasario 16-oji, Nepriklausomybės šventė, kurią tam tikra prasme siomis savaitėmis dar tebešvenčiamame, jausdami jos išsilijimą į jau šeštą kartą mums ateišiančią Kovo 11-ają, visada buvo, o dabar galbūt dar labiau yra tokiu tapęs, sudėtingas, daugiauprasmis reiškinys mūsų gyvenime. Gal verčiau — mūsų samonėje glūdintis ir visada kartu, per visa gyvenimą, nešiojamas brangus turtas — jos reikšmė išgyvenama kiekvieno iš mūsų atskirai ir su visa savo bendruomenė besidalijama.

Ši šventė mums yra simbolis vienos iš pačių giliausių tikrovio, kurias žemėje būnant kiekviename iš mūsų duotu tuo labai trumpu laiku lemta patirti. Toje tikrovėje yra susitelkė ir susipyne daug skirtingu, kartais net prieštaringu dalyku: meilė — Lietuvai — jos žemei, jos žmonėms, jos praeiciā, jos kultūrai, tai neišsakomai savęs pačių šerdžiai, kurios prisiliečiamė jaudami arba sakydam: esu lietuvis. Gedulės — dėl visko, kai mūsų artimieji, o gal ir mes patys, turėjome patirti, dėl visko, kas prasta, kas sužlugdyta, kas sunaikinta — ir todėl daugiau niekada nebūs. Rūpestis — dėl tebesitęsančių ir dabartyste mūsų žmonių vargu, troškimas mūsų šaliai gerovės — kuriai laisvę juk yra tik salyga. Nekantrumas — kodėl tebėra taip, o ne anaip, kodėl néra taip, kaip turi būti? Ir vis tiek — džiaugsmas, džiaugmas išsikovota ir pasiekta laisve, mūsų valstybės nepriklausomybe, pergale prieš visai teisiniagai tai padavintu blogio imperiją ir išaušiusi taip ilgai lauktu nauju rytojum. Ir, aišku, viltis — šviesios ateities viltis, kurios iškankinti, suvarge ir tokios sunkios istorinės naštostos slegiamė žmonės turėtumė būti verti.

Vasario 16-ają galbūt galima būti palyginti su didžiosiomis krikščioniškų metų šventėmis: Kalėdom, Velykom, Sekminėm. Ta prasme, kad jų metu susidriame su viso žmogiškojo gyvenimo žemėje paslaptimi. Ir švenčiamame savo dalyvavimą tose paslaptyse. Savo giminė, savo mirties, savo kančios, savo laimės, savo žlugimo, bet ir prisikėlimo.

Aišku, kiekvienas iš mūsų sa-vaip galėtų išdėstyti ir aptarti: su kokiomis nuotaikomis ir siais metais ateiname į Vasario 16-ąjį.

(a. II.)

Šiame numeryje:

Nepriklausomybės šventės • Lietuvos krikščionys demokratai kryžkelė • Bernardo Brazdžionio eilėraščiai • JAV LB Kultūros tarybos surengtas koncertas Čikagoje • Parodos Detroite ir Los Angeles

Spauda — pavojingiausias ginklas

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Kai Lietuva 1918 metų vasario 16 dieną pasiskelbė neprikalosoma, demokratiskais principais grindžianti kelią į laisvą rytą, ivyko vienas akivaizdžiuoju šio šimtmečio stebuklą. Ne vien dėl to, kad mūsų tauta ištisus šimtmecius galinčių kaimynų smurtu ar klastomis marinta, bet svarbiausia dėl to, kad tautos gyvoji versmė, jos siela, jos gyvybiškumo-tautiškumo pradas per visus tuos juodus dešimtmecius, o gal net šimtmečius, išliko gyvas. Tereikėjo tik menkos kibirkštėlės, kad tautinio atgimimo metais tauta suprastų, kas jি yra, ko turi siekti.

Tu siekių tikslas iš pradžių nelabai buvo aiškus net patiemis tautinio atgimimo vadams. Siulyta grižti į glaudžią sąjungą su Lenkija, kaip prieš Lietuvos-Lenkijos padalijimus; svajota atkurti Didžiąją kunigaikštystę ar net karalystę, o galbūt pasilikti Rusijos globoje su autonomijos teisėmis.

Caru imperijai pradėjus braškėti Pirmojo pasaulinio karo metu, atsirado pakankamai kaimynų ir nekaimynų, norinčių į savo itakos sferą pasilemti tą nedidelį, bet strategiškai svarbus kraštą prie Baltijos jūros. Ir po Vasario 16-osios reikėjo juk nenuzainai pastangų, kad Lietuvai irodys pasauliui pasiryžimą savo atėjimui tvarkyti pati, o ta pasiryžimą teko paliudyti savo vaikų krauso auka.

* Paskaita, skaityta Vasario 16-osios minėjime šių metų vasario 19 dieną Šv. Antano parapijos salėje, Cicero, Illinois.

Šiandien nesunku pamiršti, kad Lietuvių laisvę 1918 m. vasario 16-ąją ir 1990 m. kovo 11-ąją iškovojo ne galinčių ginklai, ne šimtakrantinės karių gretos, bet raštai — spausdintas lietuviškas žodis. Jis paslido po šali, net i pačių giliausios jos užkampių, ir idiegė laisvės troškimo idėja žmonėms, kuriems tuo metu tėvynės savoka iš viso buvo sventima. „Gimtinė Lietuva; tėvynė Lenkija“ — anuomet skambėjo Lietuvos diduomenės sluoksniuose, paprasti žmonės net ir tokio tautinės tapatybės supratimui tarėjo.

Jeigu ne Aušra, ne Varpas, ne lietuviška maldaknygė, per dižiausią pavojų parnešta iš Prūsus, jeigu — daug želius, Lietuvai būtų pakliuvus į svetimų vergiją — ne gausi pogrindžio spauda, ar siandien šventume Nepriklausomybės šventę?

Mūsų tautai reikėjo ir savanorių, ir partizanų, bet dar labiau reikėjo knygnešių. Mūsų tautai reikėjo Jono Basanavičiaus, Vincento Kudirkos, Vytauto Landsbergio, bet dar labiau reikėjo tu, kurie didžiuoju tautos vadų mintis ir idėja spausdino, skleidė žmonėms, séjo lyg stebuklinga sekla, išaugusia laisvės medžiui.

Spausdintas lietuviškas žodis yra tokis galingas, tokis pavojingas, kad okupantai pirmiausia stengiasi jį supančioti, pajungti lyg palą jauti į savo vežimą. Kodėl rusų caro žandarių su tokiu įniršiu 40 metų medžiogo knygnešius, nešančius iš Prūsus, savo tautai šviesą? Kodėl už rašomaja mašinėle perrašytą Lietuvos Ka-

talikų Bažnyčios Kronikos puslapį, už straipsnio pogrindžio laikraštyje komunistai ir jų pataikūnai skyrė žauriausias bausmes?

Ogi dėl to, kad visi tironai, labiau kaip branduoliniai ginklai, bijo spausdinto žodžio. Jo nei tankais nesukaposi, liepsnosvaidžiai nesudegini, kalejimo prėmisiuse neužrakinis... Persekiomas — tas žodis tik stipreja, darosi vis galingesnis ir atsisuka prieš persekiotojus lyg pavojingiausias ginklas.

Vienas vienintelis būdas nužudyti tą pavojingajį, galingajį spausdintą lietuvišką žodį yra visiška apatija, juo nesidomėjimas. Kaip spauda gali jungti ir vienyti, skleisti idėjas, drąsinti ir nesaktinti, jeigu ji ignoruojama, neskaitoma?

Kai prieš Pirmajį pasaulinį karą lietuvių pradejo gausiai emigruoti į Ameriką, daugelis ju-

taip pat naturėjo savo tautinės tapatybės savokos. Jie buvo laikomi ir rusais, ir lenkais — galima sakyti, kad jie buvo žmonės be tautybės. Jeigu tie tūkstančiai nešiškyo be ženklo šiam milžiniškam kraštė, tai tik lietuviškų parapijų ir sava kalba spaudos nupelnas. Skaitydami lietuvišką spaudą, jie suprato tautinės tapatybės svarba, pamilo tolimalą, už Atlanto pasilikusia, tėvynę, ir kai reikalas iškilo, skubėjo jai į galibą. Tauta jau tuomet niekam nebuvo abstrakčia savoka. Tačiau tautybė daugelio pasamonejė buvo sinonimas lietuvių kalbai, o kalba puoselėti galėjo tik lietuviška spauda.

Jeigu per 22 nepriklausomybės metus Lietuvos buvo padaryta tokia milžiniška pažanga visose gyvenimo srityse, reikėjo žmones šventi, mokyti, auklėti — pradėdant ūkininkavimui, baigiant aukštojo mokslo institucijomis.

Efektyviausias švietimo būdas, greičiausiu laiku galėjės pasiekti daugiausia krašto gyventojų, buvo spauda. Gausi spauda yra tikriausias tautinės gyvibės irodymas. Buvo „Draugo“ diečių redaktorių Leonardas Sintis, iš Čikagos su lietuviuose ekskursantais, sportininkais ir organizacijų atstovais 1935 metais nukryžiuotas į Lietuvą dalyvaujančiame Pasaulio lietuvių konreste, rugpjūčio 8 dieną per Kauno radiją pasakė: „Jeigu jau kada laikraščių nebepajėgsime išeisti, tai žinokite, kad merdėjame skaudžiai tautine mirtimi“.

Šiandien tikime, kad užsienio lietuvių spauda jaučia pavojų savo gyvybei. Jeigu ji išnyks, netrukus ir lietuviams svetimose kraštuose gresia ta, Leonardo Šimču pranašauta, skaudži tautinė mirtis. Tiesa, mūsų tėvynėje periodiniu ir neperiodiniu leidiniu — kaip grybu lietinga rudenį. Turbtas užsienio lietuvių yra tuos šimtus laikraščių skaitas arbë net matës. Tačiau iš daugiau pažystamas spaudos, kuri mus čia pasieka ir kurią turime progos skaityti, galime pajusti kažkokį trūkumą... Koks tas trūkumas, dar sunku apibrėžti, bet jis sukelia tamsų nujautimą, grėsmingą nerima...

Mes žinome, kad spaudintas žodis tik tuomet galingas, jeigu jis, laisvas, nepriverstas kam nors tarmauti, palaiksti. Jis dūsta, paimojamas į propagandos ar melo pinkles. Kai spausdintu žodžiu skaitytojas negali tikėti ir pasitiketi, toks žodis yra bevertis.

Vasario 16-ajį, kitose pasaulio kraštuose, ir tėvynėje gyvenantiems lietuviams, visuomet teikė viltį, kad Lietuva vėl sulaikys laisvę. Nesenai teko išgirsti pasisakymą, jog Vasario 16-ają šventė tik seni, priprate rengti minėjimus, kad galėtų apverkti „senus gerus laikus“. Daug modernesnė šventė — Kovo 11-oji. Nors tie žodžiai galbūt juokais pasakyti, bet jie niekuomet neturėtų išsprūsti iš lietuvių lėpų. Be Vasario 16-osios nebūtume turėję nei Kovo 11-osios! Turime tikėti, kad, kol pasaulio bus bent saujele lietuvių, jie švęs ir Vasario 16-osios, ir Kovo 11-osios! Taip pat turime tikėti, kad lietuvių tautinės tapatybės išlikimas didžiai dalimi priklauso ir rišasi su lietuviška spauda. Kol pajėgsime leisti ir skaičiuoti spausdintą laisvą lietuvišką žodį, niekas mūsų nenugalės, niekas nenuautautins!

Atgimimo pradžia — vienas iš pirmųjų susibūrimų Lietuvoje; Katedros aikštėje, Vilniuje, 1988 m. birželio 26 d. susirinko 20,000 žmonių.

Gedimino Stančiaus (Klaipėda) nuotrauka

Lietuvos krikščionys demokratai veiklos ir ideologijos kryžkelėse

JONAS PABEDINSKAS

Natūralu, kad partijų skaičius, jų pasaulėžiura, vadyba ir tikslai mūsų politinėje panorame keitėsi ir keisies. Naujos formuotos ieško ideologinių bazės, o kai kurios partijos, pakeitusios etiketas, pasiliuso senus darbo metodus ir galvojimą, kai kitos, pasilaikiusios seną išvaizdą, ieško nauju veiklos kelių.

Krikščionys demokratai, atskirė senujų tradicijų pagrindu, pradėjo ryškinti savo dabartinių programų savitumą. Tai tikinieji, arba žmonės beiešką moralinių ir etinių gyvenimo taisykių, išplaukiančiu iš krikščioniškos minties ir gyvensenos. Kitados daug nusipelniusi dėl žemės reformos Lietuvoje ir kitokių institucijų įvedimo, remiama nemažas dalies kataliku, ši partija sovietmečiu neteko beveik viso vadybinio savo slucko. Dėl sovietinės reprezijos negalėjo vesti platesnių svarstybų apie galimą demokratiško krašto tvarką — tai laikais buvo likęs tik gyvybinis ryžtas tiktinkesiems ir patriotams bent išsilaike.

Šiuolaikinė situacija iššaukia reikalą LKDP daryti daug sprendimų dabar ir netoliomuoje ateityje. Istorijos jai duotos atskomybės ir pareigos šiandien veikti Lietuvos viešajai gyvenimai krikščionės minties pagrindas jis ne iš negali atsisakyti, bet turi sunkiai bei išmintingai dirbti to siekdama.

Pasirode „pasisakymu“, iškeliančiuose ne tik reikala, bet ir gerą galimybę sustiprinti centrinių grupuočių įtaką šalyje. Daug Lietuvos balsuotojų norėtų matyti nuosaikią valžių, susirūpinusia kompetentingai spręsti daug mūsų krašto problemų. Krikščionys demokratai labiau pasitarnauti dabartinei krašto padėčiai, ryškiai pasukdami į pozicinių centrų, o ne pasilikdami kartais bergždžioje, kaip jis dabar dažnai yra, dešinėje. Nesiulytina, žinoma, LKDP dėl to atsisakyti savo pasauležiūros. Anaiptol. Ju išskinta ideologija, pritaikyta Lietuvai, turėtų būti patraukli nemaižai balsuotojų ir galėtų vesti į draugišką bendradarbiavimą su kitomis nuosaikomis partijomis bei politinėmis grupuotėmis. Kartu LKDP taptų daug įtakingesnė ir svarbesnė tarp kitų. Ji į centra galėtų atiteiti kaip jo jungėja ir stiprionto, nes šalia LSPD ir kitų mažesnių idealistų krikščionys demokratai ypač neprieklausantiesiems balsuotojams gali siūlyti patrauklą ideologinę bazę. Dabartiniam politiniui partijų išsirikiavimui krikščioniu demokratų vieta tiek poziciniu, tiek ideologiniu požiūriu tiktū būti apie vidurį.

Lietuvos krikščioniu demokratai, jei atsiremė į Vakarų Europos bendraminčių ideologinius pamatus, galėtų duoti toną ir pavyzdį ne tik Lietuvos krikščioniškos pakraipos žmonėms, bet ir šiaip nuosaikiams ir padoriems balsuotojams. Negobūs ir tautai gero norintys verslininkai galėtų reikštis šitoje partijoje, mėgindami įtikinti visus tautiecius, kad krikščionių demokratų pasirinktas kelias, panaušas į Vakarų Vokietijos, atneš mūsų kraštui ekonominių progresa, neatstaikančių išpareigojimo socialiniam teisingumui. Užuot eksperimentuodami naujomis ar nevykusiomis ir kartais senomis programomis, krikščionys demokratai gali turėti konkretias gaires, kurios sėkmingesnai veikia kituose kraštose.

Šiuo metu LKDP turi nemažą visuomenės pasitikėjimą, many-

Marius Liugaila

Arka

Iš Lietuvos dailininkų parodos „I svečius, bet pas savus“, vasario mėnesį vykstančios Lietuvos dailės muziejuje, Lemont, Illinois. Paroda dar galima apžiūrėti iš savaigalių, šiandien, šeštadienį, vasario 25, ir rytą, sekmadienį, vasario 26 diena.

sakyti, yra plėstis į įtakingą ir didelę partiją tam, kad veiktuose viešajai gyvenimą krikščioniška pasauležiūra. Tos atskomybės negali ji atmeti ir tai partijos narius išpareigoja imtis sunkesnės organizacinių užduivių, priimti į savo tarpą daugiau prijaučiančių, bendradarbiuoti glaudžiai su Europos bendraminčiais ir palaikti glaudesniu ryšiu su prijaučiančiais užsienio lietuvių. Daug kas iš balsuotojų ir norinčių politiškai veikti Lietuvos nori matyti moralinius ir etinius pamatus siūlomoje krašto veikloje. Nebenori tačiau kalbėti vien apie kerštingą atsiskaitymą, savuju neklaidingumą ir visu kitu išdavystes bei niekšikumą, kas jie bebūtų.

Atsiras tremtiniai ir politinių kalinių, kuriems LKD partija pasiodyras patrauklesne ir krikščioniškesnė už kai kuriuos pyktį puoselėjančius patriotus. Partija, kuri ne tiks juos suprantą, bet ir turi tinkamai paruošius atskyrimus į viso krašto problemas. Atsiras padorius verslininkų, pramonininkų, kurie norės per LKD partiją visuomenėi irodyti, kad ekonomiją smaugiantys mokesčiai žlugdo ne tik juos, bet ir visa tautą. Atsiras ūkininkai, kurių patikės ne tiktais gražiu žodžiu, bet konkretiai pasiūlymais kaip rasti geras jiems išeitis. Atsiras daug reikštų ištaigose ir gamyboje, kurie pamatys nuoširdžiai LKD norai išvesti visą kraštą iš esančios stagnacijos, remiantis sėkmingesnimi besitvarcančiu kraštu patyrimu, o ne žaidimu žodžiai ir filosofavimui apie teoretines galimybes. Atsiras pensininkai, kurių pasitikės LKD socialinio teisingumo pagrindais, o ne utopiniais populistiškais pažadais, kurie vestų į viso krašto bankrotą. Atsiras visokio plauko balsuotojai, kuriems yra iki gyvo kaulo atsibodė klausytis kitų dergimo, kuriems atsibodė girdėti apie kliūtis sutramdyti „reketus“, kuriems atsibodė matyti, kaip turtais pasiglemžiamas, kuriems atsibodė gauti neivykdomas pažadus dėl gyvenimo pagerėjimo ir pagalai kuriems atsibodė toliau gyventi be tikros vilties ateiciai. LKDP, atsiribojusi nuo demagogų, pradeda igauti platesnės visuomenės pasitikėjimą jos žodžiu. Tas uždeda jai didžią atskomybės naštą, kad ne tik rimtai kalbėtų, bet ir efektyviai dirbtu, būdama gerai organizuota. Istorinė pareiga tiesiog reikalauja savo organizacija plėsti ir jungti geros valios krikščioniškos minties žmones.

Būtų gerai, kad šitoje partijoje galėtų sutilpti ir dešiniųjų kai kuriai galvojantys žmonės. Ir kultūrinės veiklos kontrolieriai, ir liberalūs katalikai. Išdiskutave partijos rėmuose ivairias galimy-

neužtenka, prisipašome rėmėjų". Centro valdyba uoliai palaiko ryšį su Plungės skyriumi tiek raštiškai, tiek per savo žmonių viešnages. Atrodo, kad pasigendama kiek platesnio politinio ekonominio apsiūvietimo. Pastebima, aiškesniu krašto gelbėjimui poziciju stoka ir jaunesnių narių trūkumas. „Mūsų dažnai tik geri norai. Trūksta patyrimo. Juk mes 50 metų buvome vergai, laikomi nuolatinėje baimėje — gal išmės iš darbo, suims ar vėl pradesi vežti į Sibirą ar Šiaurę. Dar ir dabar baimės ne visi atskirė, bijo, kad negrižtu komunistai. Lietuvėje jie jau pavirto kapitalistais ir stengiasi kuo daugiau sau privatizuoti". Vilnius toli nuo skyrių, o kasdienybės vargai čia pat betarpiskai žiūri į akis. Vilkimės, kad skyriuose žmonės pradės išgauti pasitikėjimą politiniu procesu, kuris igalins daugumai perimti krašto valdymą. Tikimės, kad krikščionys demokratai sieki plato savo idėjoms užnugario, tinkamai paruoše prie stotelės visuose rajonuose. Patikimumas, dalykišumas ir išmintingų idėjų turėjimas tiek rajonu, tiek viso krašto problemoms spręsti turėtų atkreipti vietinių balsuotojų dėmesį į krikščionių demokratų partijas.

Gal padėtų atskleipimasis į visus inteligenčius, ūkininkus, miestelėnus, darbininkus, verslininkus tam, kad įtikinti, jog yra padorios kraštu ir jos žmonės gerinti galimybes. Gal užtektinai permatus valdininkų luomo propagandą ir pasisakys už LKDP žmones. LKDP idėjų pradininkai laikomas vyskupas Motiejus Valančius, apie kurio veikla A. Janulaitis sakė, kad jam „sunki tai buvo kova, buvo tai iš dalies krypti į politinė kova prieš bajorus“ del itakos (LE XIII, p. 106). Sakoma, kad visa Valančiaus veikla buvo pagrasta krikščioniškai demokratikai desniai — taubyte, demokratybe ir krikščionybė. Bažnyčia, tai tų metų privilegiuotas laumas, panašus į šiu laiku valdininkų kastą, mažai ką tau-tai duodančią.

Pačius LKDP formavimo pagrindus davė Petrapilio dvarenas akademijos profesoriai: Pranas Bučys, Jonas Maciulis-Maironis ir Aleksandras Jakštės-Dambrauskas. Taigi dvasininkai turėjo lemiamas itakos į LKDP pasaulėi-remąsi ir pasisakymus, kurie iš pradžių dažnai buvo nukreipti prieš darbininkų ir kumečių išnaudojimą. Tačiau jau Steigiamojo Seimo krikščionių demokratų bloke iš 58 narių buvo tik keli kunigai. Taip kad LKD partija perėmė į savo rankas pasauliečiai, daugiausiai akademikai (LE XIII, p. 109). Nuo to laikotarpio pradėjo labiau atstovauti katalikiškos inteligencijos

galvojimui, sakykime, vidurinėi mūsų krašto klasei. Nepaisant to, daug organizacinių ir politinės itakos partijos turėjo ir tokie šviesūs dvasininkai kaip prelatas Mykolas Krupavičius ir vyskupai Matulionis, Paltarokas ir Reinys. Tie Lietuvos, tiek kitų krašto krikščionių demokratų partijos vadovybėje šiaisiai laikais beveik nematyti dvasininkų. Tokių būdu partija „sekularizavosi“, nors, suprantamai, ji vadovaujasi Bažnyčios moraliniams patarimais.

Su pagrįstu pasididžiavimu Lietuvos dvasininkija po neprieklausomybės atstatymo šiaisiai laikais gali pažymeti, kad Katalikų Bažnyčia pasitiki 80 procentų krašto piliečių. Melo „auksiniam amžiui“, dešimtmeciais, LKB Kronika skelbė dvasininkų tikrovės ivykius. Atstačius neprieklausomybė, daug dvasininkų pasirodo esą visų lietuvių ganytojai, ne vien tik nuskriaustu, tikičiai, disidentų ar katakombininkų, bet ir nepaliestų ar net buvusiu komunistu. Užtard iškylančių klausimai dabar: ar dvasininkams aktiiviai dalyvauti politiniam gyvenimui nėra LKD partijos problema, o spręsti visuose rajonuose. Patikimumas, dalykišumas ir išmintingų idėjų turėjimas tiek rajonu, tiek viso krašto problemoms spręsti turėtų atkreipti vietinių balsuotojų dėmesį į krikščionių demokratų vadovautus.

Kun. A. Belickas (*Tėvynės saras* 1994 Nr. 3-4) ta tema rašo:

„Apžvelge, pastarųjų metų ivykius, galime pastebeti, kad Lietuvos Bažnyčia save suvokia kaip išskirtinę ir neprieklausomą instituciją su jai būdinga misija.

Taip pat ji pripažinta politinių partijų bei visuomeninių judėjimų savitumą ir neprieklausomybę nuo Bažnyčios. Bažnyčia stengiasi būti vienijančiu veiksniu, neapsiribėjanti vienos kurios nėmonių grupės interesais ar ideologija. Ji ipareigota, vadovaudamas Dievo apreikimui apie Dievą ir žmogų, liudytis tesa, kuri skirta visiems žmonėms, nesvarbu, kokių kultūrai, visuomeninei ar politinei organizacijai jie priklauso. Tačiau tai nereiška, kad Bažnyčia visiškai atsiriboją nuo visuomeninio gyvenimo ir rūpinasi tik dvasios gyvenimui“.

Atkreipiame ypatą dėmesį į dvasininkų ir Bažnyčios įtaką krikščionių demokratų partijai bei galimą dvasininkų dalyvavimą politikoje dabar todėl, kad pagalvotum apie visos tau-tos gerove. Per ankstį mires (1993) ateitininkas ir plėtėjas Petrapilio dvarenas akademijos profesoriai: Pranas Bučys, Jonas Maciulis-Maironis ir Aleksandras Jakštės-Dambrauskas. Taigi dvasininkai turėjo lemiamas itakos į LKDP pasaulėi-remąsi ir pasisakymus, kurie iš pradžių dažnai buvo nukreipti prieš darbininkų ir kumečių išnaudojimą. Tačiau jau Steigiamojo Seimo krikščionių demokratų bloke iš 58 narių buvo tik keli kunigai. Taip kad LKD partija perėmė į savo rankas pasauliečiai, daugiausiai akademikai (LE XIII, p. 109). Nuo to laikotarpio pradėjo labiau atstovauti katalikiškos inteligencijos

Marius Liugaila
Iš Lietuvos dailininkų parodos „I svečius, bet pas savus“
Oftortas, 10 x 12 cm

Nematomoji mėnulio pusė
Oftortas, 10 x 12 cm

(Tėsinys ateinanti
šeštadienį)

Bernardas Brazdžionis**TEKA UPĖS****Pamąstymai ant nebesančių
gimtujų namų slenksčio****TEKA UPĖS**

Teka upės nuo natangu, sėlių, prūsu
I praažių tolimas, gilias gelmes,
Teka dienos mūsų nebe mūsų,
Nutekėsim su jomis istorijon ir mes.

Su jomis istorijon ramiai nuplaukia
Daug šviesių ir daug juodujų debesų,
Iš kur protėvių senųjų vėlės atsišaukia,
Kur palaidotas ir tu ir aš dar tebesu,

Kur ir mūsojo prisikėlimo sunkūs metai
Tūno tūkstančiuos analų, o kiti
Tartum bankų seifuose opalai ir agatai,
Tartum akmenys archeologų dar neiškasti.

Teka upės — ilgos, plačios, gilios, tyros,
Ju visų joks Kolupaila nesurinkas, nesuskaiciuos,
Teka upės — padermės ilgős gyvybės elekrysas,
Teka upės, o mes maudomės jose, tartum vaikai svečiuos.

NAKTIES OAZE

Aš naktį nesapnuoju nieko, kas primintu
Man kasdienybę, palikta sapnuot dienom,
Kurios sinoptikų sensacijomis minta:
Apiplėsimais, apvogimaus, meilėm kruvinom.

Aš nesapnuoju nieko, kas tenai paliko
Matyta tikra ir matyta TV ekrane,
Kas einant tave iš užu kampo tyko,
Ir kuo gyvena pop- ir post-marga minia.

Aš nesapnuoju kaip japonų Kobe žemė dreba,
Ar potvynis Los Angeles užvino priemiestių gatves,
Ir kad iš mūsų Lietuvos jau viso labo
Tik laidotuvių biurai kelia vestuves.

Kokia graži, linksma sapnų tikrovė
Senom viltim ir jos augintiniai jaunais,
Ji iš tikrovės mus visus išrovė
Ir neša aviacijų aukštų sparnais

I didelę manifestaciją, apvainikuota,

Kur niekas mažo vabalėlio nenuskaus,

I neregėta, negirdėta, nežadėta puota,

I tyro oro švente, tartum po lietaus;

Kur debesys lietum pritvinkę nebevaikšto,
Kur auga šaknimis į šimtmečius įaugė ažuolai,
Dienų šiltadaržy gelių lystves kur laisto
Gerieji žmonės, o ne sapno pagimdyti angelai.

KIEK ŽEMĖS, KIEK SAULĖS

Kiek žemės, kiek saulės man, Dieve, davei,
Kiek sodo, ir koks stebuklingas!
Ir šneka gyvybės upelis guviai...
Kiek, Dieve, esu Tau skolinges

Už medį, kaip brolį, už žiedą gėlęs,
Už tūkstantį žemės stebuklų,
Kada Tau žmogus atiduoti galės
Nors nuošimti mažą, nors kuklų?

Kiek kartų Taves nesu tarės žodžiu,
Iš Tavo malonės man duotu,
Miškuos paukštelius kai Tau giedant girdžiu
Linksmybėj pavasario puotu!

Kiek, Dieve, davei, nepasakes „Gražinkl“,
Dienų, o kiek mėnesių, metų?
O medžiai vaiduokliai ilgyn ir ilgyn
Šešeli ant kelio man meta.

NEPAKARTOJAMAS MOTYVAS

Pilnas pasauly pragyduisių paukščių,
Žemė pavasario džiaugsmo pilna,
Kaip, mylimoji, tave aš bešaukčiau,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Debesys uždengė tau Dievo dangų,
O po nakties vėl sugrižo diena,
To, mylimoji, žvalgeisi po langu,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Tūkstančius mylių skaudžiai atitolus,
Buvo širdis man vilties kupina,
Vėl, mylimoji, auga meilės atolas,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Vėl aš kartoju tą seną motyvą:
Buvo, yra ir jo bus negana,
Tartum giesmėj per mišparų votyva,
Tu man vienintelė, tu man viena.

MES VISI

Mes visi išvaryti iš rojaus —
Mes ir jūs, jie ir jos, aš ir tu,
Ir nežinome savo rytojaus,
Nors ir stovim nuo jo neatstu.

Nors ir jaučiame vaisiaus salduma,
Nors ir girdim, ką snabžda žalys,
Nors ir matom, tarytum per dūma,
Ko kiti gal aiškiu nematy.

Mes visi vieno žemės egzodo,
State, gerbe, nuvertė stabus,
Pasigendame iškirsto sodo
Ir ko nieko daugiau nebebus.

ATRAMA

Kas davė kasdienės tau duonos,
Skausme īmaištys, liūdnos,
Kaip motinos daržo aguonus
Kad dienos žeruot pelenuos?

Kas akmenis rinko nuo tako,
Tau einant naktim ir dienom,
Kely atsiremti ko teko,
Pūliuojant žaizdom kruvinom?

Kas vedė paėmęs už rankos
Per lietu prieš vėja tave,
Kad įmetas upėn ir menkas
Nenuplaukei tu su srove?

NEBŪTINAI

Nebyliai nebūtinai kad kalba jie be žodžių,
Neregiai nebūtinai kad jie nemato
Smulkių dulkių arba saulės suodžių,
Ar šventeiiv ar didžiai šviesių abatų.

Tikintys nebūtinai jie tiki dangų,
Arba Dievą arba angelų gausybę,
Ir nebūtinai turtuolis perka daiktą brangu,
Elgetos taip pat šios žemės lobiu isikibę.

Imperatorių nebūtinai valstybes valdo,
Ir išminčiai išminti nebūtinai mum barsto,
Admirolai plauko ne laiva, o geldom,
O visiems visiems pakanka vieno — karsto.

Šių metų vasario 2 dieną poetas Bernardas Brazdžionis
šeštė 88-ajį gimtadienį.

Jono Česnavičiaus nuotrauka (Kaunas)

JŪRA IR VĒJAS

Baltosios bangos
Bėgo ir bėgo ir dingo,
Vydamos vakaro vėja,
Alkanos debesio luotas
Aukštynėse sminga.

Vėjas, iš jūros pabėgęs Orfėjas,
Pas moteris jaunas nuėjes,
Išdykusias smilgas,
Velniūkščių pasėtas,
Ravėja.

Mėnuo tik vienas
Niek nedaro,
Bijo jis saulės
Radaras,
Bijo sietyno žvaigždžių
Nahčiai labai pamaldžiu.

Vėjas į vandenį giliu
Ibrides nutilo nutilo.
Per naktį nerimus jūra
Nurimo,
Ir aš nebeieškau
Jai rimo.

Ir padedu plunksnā į šali,
Ir žodžiai sustingsta išale
I vėkaro užmirštą minti
Jau kitoo poeto įminti.

NEBAIGTA GIESMĖ

Kasdienā mokausi gyvent iš naujoj,
Ir vis man rodos, kažka pamirštu,
Ka sužinau ir ką nesu sugniaužes saujoj,
Ka ryta, Viešpatie, parodei man pirštu.
Kasdien taupydamas, kā vakar kaip reliktą,
Nei kainojama, ilgai ieškojės, išjau,
Žinau, kažkas ištars: „Arkadija palik tą...“
Paliksiu. Tik maldauju, ne tuoju.

Ne tuoju, po truputį ir pamažu, iš lėto,
Praeidamas pro šali, Dieve, pasakyk,
Tu, Daržininkė to gražaus šiltadaržio, gėleto,
„Dar ne dabar, dar ne rytoj, dar kitasyk“.

Dar ne dabar, per pati tą rudens dienų šviesumą,
Kai dar tokia graži mažų minučių eisenos žaismė,
Taip šventa, tartum Pakylėjimo metu per Sumą,
Taip skambia nebaigta garbės giesmė.

* * *

Neskubėkit, bėgančios minutės,
„Amžinybės laikrodžio sparnas...“
Mes dar norim būti, norim būt po
Šiuo dangum, it Viešpaties delnais.

Neskubėkit, bėgančios sekundės,
Nešamos gyvenimo bangu,
Kai pasaulis vis neliauja gundes:
„Kiek dar grožio už žiemos langų..“

Neskubėkit... o tie metai bėga
Čia gegužio pievom, čia rudens
Derliaus dirvom. O nuleidus sniega
Vėl gyvybės daigas tau pasivaident.

Neskubėkit...

Bernardas Brazdžionis
1993, vasario 2.

Apie meną ir politiką

JAV LB Kultūros tarybos suruoštas koncertas Čikagoje

**LORETA
VENCLAUSKIENĖ**

Jei muzikos menas grynas, o politika tauri, abi sritis galima savu būdu sugretinti, nes jos siekia tiesos ir tik jai tarnauja. Žinoma, muzikos kūrybos ir atlikimo srityje tekėti kalbėti apie meninę tiesą. Tuo tarpu gyvenime teisibės ir neteisibės politikoje tartum visi gerai pažistame. Ypač tie, kurie savo likimu patyrėme daugybę išsigimusios prievertos „kompozicijų“.

Vasarį 11 dienos koncerte Čikagoje, Jaunimo centro didžiojoje salėje, politikos ir muzikos atlikimo išgyvenimų ribos buvo visiškai tikslios ir apibrėžtos. Salė pripildė ne tik todėl, kad norėjo išgirsti, beje, puikiai *Draugo* išreklamuotus, artistus. Žmonės susirinko pasirodyti dar nepamiršę asmens, labiausiai nusipelniusio atstatant Lietuvos nepriklausomybę. Turbūt buvo ir tokiai, kurie šiam koncerto momentui nepritarė, bet po profesorių Vytauto Landsbergio paskambinto M. K. Čiurlionio Eksprimito (fis-moll), vis tiek atsirodo garsiai plojo. Politika yra politika.

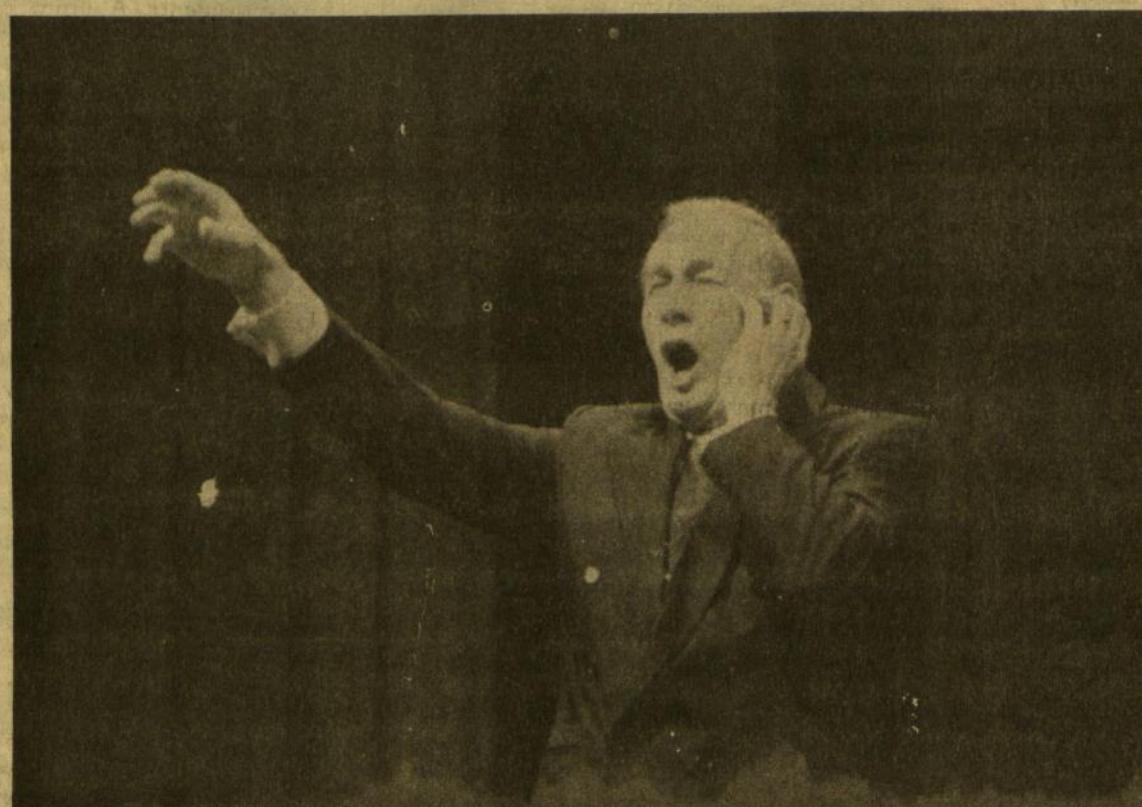
O profesorius grojo keistokai: žaismingai liūdnai, žesingai muziką pavertė tarsi pavoju skelbiančiu varpų lėtu gaudimu – garsiai; skausmingai. Kita dieną maniau supratusi, kodėl atvykęs jis būtent šitaip su mumis pasisveikino. ALTo suorganizuotame Vasario 16-osios minėjime išgirdau Landsbergio-politiko tiesą apie Lietuvos valstybės tariamą spindesį ir tikrą skurda, kylanti galgi ne tik dėl koks nors lietuviško naivumo.

LB Kultūros tarybos renginyje vasario 11 dieną dalyvavo profesionalūs atlikėjai. Ne tik ižymus, karjeros laiptais aukštai iškėpę basbaritonas Arnoldas Voketaitis. Kiti šio pasirodymo dalyviai – amžiumi jaunesni, bet, kaip skelbė programėlė, taip pat siekia rimto artistinio pripažinimo.

Atvykę studijuoti atlikimo meno De Paul universitete, jaujėj pianistai iš Lietuvos – Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas – praėjusiais metais jau išsijo bakalauro (Sonata) ir magistro (Rokas) laipsnius. Jaujėj pora keletą kartų skambino Balzako Lietuvių kultūros muziejaus salėje. Prisimenu teigiamus atlikimo bruožus: Sonata grojant – gražu garsu spalvos išgavimą ir Roko artistinę ištvermę bei puikią pianistinę techniką.

Lijana Kopūstaitė dainuoja JAV LB Kultūros tarybos suruoštame koncerte vasario 11 dieną Jaunimo centre, Čikagoje.

Arnoldas Voketaitis ne tik dainuoja, bet ir vaidina.

Jono Kuprio nuotraukos

Ypatingos pianistinės konkurencijos salygomis JAV nelengva patekti į žymiausiu koncertiniu salių sceną, tačiau abiejų pianistų pasirodymas vasario 11 dienos konerte byloja apie tokio pobūdžio pastangas. 19-ojo šimtmecio lenkų kompozitoriaus romantik Frederic Chopin's Ballade f-moll, op. 52 Sonata Zubovienė paskambino muzikaliu ir gerai techniškai. Pabréždama lyrišką kūrinio pusę,

ji išlaikė formos vientisumo gią, buvo susikaupusi ir grojo su didesniu nei anksčiau pasitekėjimu.

Rokas Zubovas pasirinko vokiečių romantiko Johannes Brahms'o Pjeses fortepijonui (Klavierstücke) op. 119; muziką, kurią – kaip kartais sakoma, nedel technišku atlikimo pusiu, o del Brahms'o muzikos dvasinio garsu pasaulio trapumo, išraiškos atspalviu rafinuotumo – leidžiama skambinti tik subrenduojančiam pianistui. Rokas Zubovas grojo gerai, labai gerai, tartum silčiau, atviriau. Tačiau ateityje praversti dar gilesnės interpretacines itampas siekiamas, ivairiu nuotaikiu akimirkas pateikiant kaip savitą derinį bramsiškai siaurietiško santūrumo ir netikėtos romantišnes išpažinties. Abu pianistai pasirodė padarę aisiauką kūrybinę pažanga.

Dainininkė Lijana Kopūstaitė į Čikagą atvyko nelabai seniai, gą atvyko palyginti nesenai, maždaug prieš metus. Ji turi stipru, gražu ir spalvingu balsą. Profesinis pasirušimas gerai ivertintas tarptautiniuose konkursuose: Moldavijoje 1989 metais laimėta 2-oji vieta, Atėnuose, Maria Callas varžybose 1991 metais – 4-oji premija, etc. Taip pat yra debiutavusi kaip solistė Vilniaus Operos ir balette teatre. Gera pradžia, kaip sakoma, yra pusė darbo. Kita „pusė“ dar prieš akis: atkaklios pastangos siekti sutarčiu dainuoti operos scene, būtinybę ruošti rečitalius, plėsti repertuarą, nuolatos glūdinti vokalinę ir artistinę techniką. Is pastarosios pusės aptariamame koncerne Lijana Kopūstaitė pasirodė neblogai. Tačiau Rozinos arijoje iš Gioachino Rossini operos „Sevilijos kirpėjas“ pasitaikė keletas vokalinės technikos neskandumu, pageidautinas būtu buvęs ir greitesnis muzikos tempas. O kituose dviejose kūriniuose – Dalios arijoje iš Balio Dvariono to paties pavadinimo operos ir, publikos prašymu,

Koncerto metu: JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė Alė Kėzelienė, JAV Lietuvių Bendruomenės pirmininkė

Regina Narušienė su profesorium Vytautu Landsbergiu, skambinusiu koncerto programe.

Jono Kuprio nuotrauka

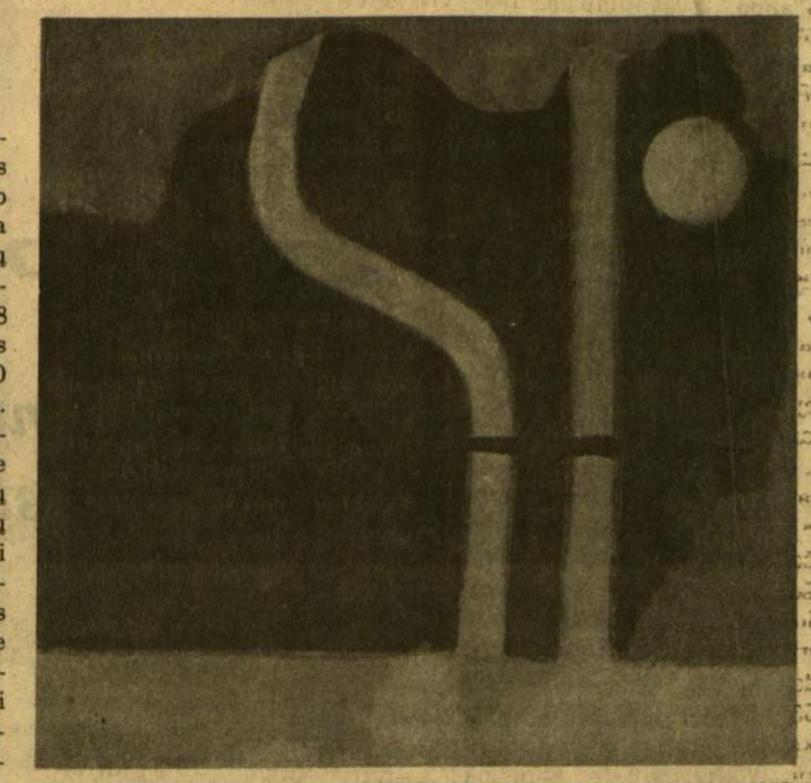
Tauros Underienės paroda Detroite

Šiu metų kovo 18 ir 19 dienomis Dievo Apvaizdos parapijos kultūriniame centre Detroito Sandraugiai atėtitinkai rengia Tauros Underienės akvarelių meno paroda. Parodos atidarymas bus šeštadienį, kovo 18 dieną, 7:30 v.v. Paroda tesis sekmadienį, kovo 19 d. nuo 10 val. ryto iki 12:30 val. po pietu.

Taura baigė dailiojo meno studijas Wayne State universitate 1980 metais. Pagrindinė studijų sritis buvo akvarelės. Po studijų 10 metų dėmesį skyrė Montessori auklėjimui, lietuviškiems reikalams, ir šeimai. Prieš ketverius metus vėl pamažu gržė prie meno. Jos akvarelių technika ne-tradicinė: formatas dažnai miniatiūrinis, spalvos gilios, paveikslai – abstraktai ir suabstraktintos temos. Per pasta-ruosius metus Taura darbai buvo eksponuojami Čikagoje ir Detroito priemiestyje Royal Oak.

Detroito ir apylinkių visuomenė nuo šeštadienį kviečiama pamatyti Tauros ankstyvesnius ir vėliausius darbus kovo 18-19 die-nomis.

**Detroito Sandraugijos
ateitininkų valdyba**

Taura Underienė

Tiesa, 1995
Akvareli, 7" x 7"

Parodos Kalifornijoje

Daugialypės moterys

Palos Verdes, California, di-džiuoliame prekybos telkinyje yra „The Artist's Studio“ galerija. Čia nuo sausio 9 iki vasario 19 dienoms buvo rodomas Jurgi Šapkaus naujausios skulptūros.

Kažkada skaičiau, kad kurčias ar apkurtęs aktorių vaidinimą kala iš tylos ledo. Palasai ir skulptorių savo kūrybinį gestą iškala ar nulipdo iš tylinčios medžiagos gabalo. Ir jei skulptoriaus tema yra nuoga moteris, toks kūnu virtęs tylus kūrinys niekad netylė. Jis prasmagai šneka moters laikysenomis.

Jurgi Šapkaus

eksponuojamos „Daugialypės moterys“ (Multi-faceted women) yra nulipdytos iš deginto šviesaus molio, su ivarių pozų išraiška. Kiekvieno figūro jamžintas būsenos judejys: melancholijos, nekantrumo, veiksmo, susimastymo, apskaičiavimo (reckoning), atvan-

gos... Kas būdinga, kai kurios kūno dalys atpajautos viena nuo kitos: per juosmeni, atskirai galva, ranka, koja. Šitoks nuogalių demontavimas sukelia nuostabą su abejone (kaip čia dabar?!), na, ir minti, kad žmogaus visuma yra daļiu dailelių suma. Tarp kitko, kalifornietiškų žemės drebėjimo atveju, dekonstruota skulptūra jau iš anksto yra suskaldyta – ne stichiškai, o meniskai.

Jurgi Šapkaus palankiai aprašo sausio-vasario mėnesio numeryje žurnalas „Palos Verdes Style“. Iškelia jo energiją, drąsa, tiesumą.

Šviečia lietuvių dvasia

„Nepriklausoma unikalia lietuvių dvasia šviečia Ilonas Brazdžionis-Kerr paveikslai, savitu reljefu atlikti, parodantys folklorą, dvasingumą ir etninį pasaulį“.

Šitaip su dailininkė supažindin Pietų Kalifornijos mėnesinis leidinys *Art Scene* sausio numeryje, čia pat pridėta jos kūrinio „Ruduo“ nedidelė nuotrauka. Proga ypatingu –

Ilonos 28 kūrinio paroda buvo atidaryta sausio 21 dieną drauge su Rebecca Levy, Daniela Romero ir Dace Leilausis darbais žinomos Courtright galerijoje (310 North Mansfield, Los Angeles, CA – valandos nuo 12 iki 5). Vyks iki kovo 10 dienos. Džiugu, kad Ilona Brazdžionis-Kerr šiuo sunkiu dailės paklausai laiktarpiu, išnaudoja ivairias galimybės rodyti savo dėmesio vertus darbus, kuriamus nuo kitų skirtų stiliumi. Ir nusivylimai nepakerta jos sparnu.

Pranas Visvydas

Po koncerto Jaunimo centro scenoje: profesorius Vytautas Landsbergis, akompaniatorius Manigirdas Motekaitis, pianistai Rokas Zubovas ir Sonata

Deveikytė-Zubovienė, akompaniatorė Gintė Čepinskaitė, solistai Lijana Kopūstaitė ir Arnoldas Voketaitis.

Jono Kuprio nuotrauka